

goed.¹ Afsproken werd voorts, dat de ministerraad om vijf uur² te zijnen huize, Prins Mauritslaan 61, zou bijeenkomen.

Het speciale codewoord ging dus naar Brussel, Parijs en Londen uit – het werd, vermoedelijk in alle drie gevallen, telefonisch doorgegeven. Wat Londen betrof, belastte zich daarmee de secretaris-generaal van buitenlandse zaken, jhr. mr. A. M. Snouck Hurgronje, maar deze kon zich na de nacht die hij ten huize van minister van Kleffens goeddeels wakend doorgebracht had, en misschien ook door alle emoties van het eerste oorlogsuur, het *algemene* codewoord niet herinneren waarmee Buitenlandse Zaken aan de posten elders duidelijk placht te maken dat het departement aan de lijn was en niet een-of-andere verdachte Duitser of Vijfde Colonnist. Snouck was, anders gezegd, niet in staat, zich onmiddellijk te identificeren jegens de gezant te Londen, jhr. mr. E. F. M. J. Michiels van Verduynen, die hij in zijn slaap stoorde. ‘Noem me de naam van je jongste dochter’, zei de slagvaardige Michiels. Die naam bleek te kloppen; de spreker uit Den Haag was dus betrouwbaar, kon het speciale codewoord doorgeven en de gezant wist wat hem nadien te doen stond. Hij begaf zich onmiddellijk naar de kanselarij van het Londens gezantschap om de voor de Engelsen bestemde stukken uit de safe te halen en trof daar toen al de marine-attaché aan, luitenant-ter-zee eerste klasse A. de Booy, die zich met generaal Winkelmans memorandum naar de *Admiralty* moest begeven.³ De Booy was weinige minuten tevoren gewekt door een telefoontje van de officier-van-de-wacht der afdeling verbindingen bij de Britse admiraliteit die (via de door vice-admiraal Furstner voorbereide, geheime Nederlands-Britse radioverbinding) een lakoniek telegram van de marinestaf in Den Haag ontvangen had: ‘Vraag hulp. Oorlogstoestand ingetreden. Van Kleffens.’ De *Duty Officer Signals* van de *Admiralty* had die woorden ‘met sterk Engels accent’ aan de Booy voorgelezen; de Booy had ze kunnen begrijpen.⁴ Met het memorandum dat hij in de safe had aangetroffen, begaf de marine-attaché zich naar de *Admiralty*, de gezant spoedde zich naar de verblijfplaats van de Britse minister van buitenlandse

¹ Getuige E. N. van Kleffens, a.v., dl. II c, p. 292. ² De minister van onderwijs, kunsten en wetenschappen, G. Bolkestein, spreekt in zijn in Londen in 1940 of '41 geschreven overzicht van de meidagen van 'vijf uur' (a.v., dl. II b, p. 137), Dijkhoorn verklaarde aan de Enquêtecommissie dat hij eerst 'om half zes' naar de vergadering vertrok (a.v., dl. I c, p. 292). Wij nemen aan, dat Dijkhoorn, in wiens verhoor meer onnauwkeurigheden met betrekking tot de tijdstippen voorkomen, zich vergist heeft. Mogelijk is ook, dat hij later ter vergadering verscheen dan zijn ambtgenoten. ³ Getuige E. F. M. J. Michiels van Verduynen, *Enq.*, dl. II c, p. 666. ⁴ A. de Booy: 'Herinneringen van de marine-attaché te Londen', *Mededelingen van de Marinestaf*, 1952, no. 2, p. 45 (verder aan te halen als A. de Booy: 'Herinneringen').